Revolution Studies

Online ISSN: 3041-8704

https://trs.ri-khomeini.ac.ir

Research Institute of Imam Khomeini and Islamic Revolution

Identifying and Analyzing the Thematic Network of Protest Music in the 2022 Unrest

Mahdi Heydari[1]✉, **Mohammad Modabberi**, **Mohammad Javad Dastjani Farahani**

1. Associate Professor, Department of Sociology, Ministry of Science, Research and Technology, Tehran, Iran. mheidar90@gmail.com
2. Associate Professor, Department of Sociology, Ministry of Science, Research and Technology, Tehran, Iran. drmohammadmodaberi@chmail.ir
3. Media Researcher. myiran360@gmail.com

Article Info

Article type:
Research article

Received: September 19, 2025

Received in revised from:
November 04, 2025

Accepted: November 22, 2025

Published online: June 21, 2026

Keywords:
2022 Unrest, Thematic Analysis, Soft War, Protest Music, Protest Art.

Abstract

The 2022 unrest, which occurred following the death of Mahsa Amini, was one of the most serious protests in Iran since the revolution, in terms of both complexity and scope. During these protests, demonstrators utilized numerous tools across cultural, economic, social, political, media, and legal arenas. One distinctive feature of these protests compared to previous ones was the prominence of their social dimension. Activists within the "protest art" movement, centered around certain dissident artists, managed to produce and disseminate numerous works in a short period to incite and encourage public participation. Among various art forms, protest music—due to its ease of production and distribution, as well as its high resonance with the media tastes of Generation Z—played a pivotal role in the protest art movement. This article identifies and analyzes the thematic network of protest music during the 2022 protests. Research data were collected from cyberspace and high-traffic music distribution platforms and were examined using thematic analysis. The resulting thematic network, comprising 31 organizing themes and 6 global themes, indicates that the primary messages conveyed to audiences included "portraying a bleak picture of Iran's situation," "giving hope to protesters," and the notion that achieving "freedom" and "welfare" is contingent upon "the continuation of protests." Finally, the findings are analyzed through the lens of soft war theory, and practical recommendations are offered.

Cite this article: Heydari, M., Modabberi, M., & Dastjani Farahani, M. J. (2026). Identifying and analyzing the thematic network of protest music in the 2022 unrest. *Revolution Studies*, 4 (7), 27-74.
https://doi.org/10.22034/fademo.2025.547925.1147

© The Author(s). Publisher: Research Institute of Imam Khomeini and Islamic Revolution.
This is an open-access article distributed under the CC BY (license http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

دوفصلنامه
انقلاب پژوهی
شاپا الکترونیکی: ۸۷۰۴-۳۰۴۱
https://trs.ri-khomeini.ac.ir
پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی

شناسایی و تحلیل شبکه مضامین موسیقی اعتراضی در اغتشاشات ۱۴۰۱

مهدی حیدری[۱]✉، محمد مدبری[۲]، محمدجواد دستجانی فراهانی[۳]

۱ . دانشیار گروه جامعه‌شناسی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران. mheidar90@gmail.com

۲. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران.
drmohammadmodaberi@chmail.ir

۳. پژوهشگر حوزه رسانه. myiran360@gmail.com

چکیده

اغتشاشات سال ۱۴۰۱ که پس از فوت مهسا امینی رخ داد، از نظر پیچیدگی و گستردگی، یکی از جدی‌ترین اعتراض‌های پس از انقلاب بود. در این اعتراض‌ها، معترضان از ابزارهای متعدد در عرصه‌های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، رسانه‌ای و حقوقی بهره بردند. یکی از وجوه متمایز این اعتراض‌ها نسبت به اعتراض‌های گذشته، برجستگی بعد اجتماعی آن است. کنشگران جریان «هنر اعتراضی» با محوریت برخی هنرمندان معترض، توانستند در مدت کوتاهی آثار متعددی را برای تحریک و تشویق مردم به اعتراض منتشر کنند. در بین هنرهای مختلف، موسیقی اعتراضی به دلیل سهولت در تولید و توزیع و همچنین نفوذ بالا در ذائقه رسانه‌ای نسل Z، نقش محوری در جریان هنر اعتراضی ایفا کرد. در این مقاله، شبکه مضامین موسیقی اعتراضی در اعتراض‌های ۱۴۰۱ شناسایی و تحلیل شده است. داده‌های پژوهش از بستر فضای مجازی و سکوهای پرمخاطب انتشار موسیقی گردآوری شده و با روش تحلیل مضمون بررسی شده‌اند. شبکه مضامین ترسیم‌شده به‌عنوان نتیجه پژوهش، با داشتن ۳۱ مضمون سازمان‌دهنده و ۶ مضمون فراگیر، نشان می‌دهد که «سیاه‌نمایی وضعیت ایران»، «امیدبخشی به معترضان» و امکان رسیدن به «آزادی» و «رفاه» مشروط به «تداوم اعتراض‌ها»، اصلی‌ترین مضامین القایی به مخاطبان بوده است. در پایان، ضمن تحلیل یافته‌های پژوهش مبتنی بر رویکرد جنگ نرم، پیشنهادهایی ارائه شده است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۶/۲۸
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۸/۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۱
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۳/۳۱

کلیدواژه‌ها:
اغتشاشات ۱۴۰۱، تحلیل مضمون، جنگ نرم، موسیقی اعتراضی، هنر اعتراضی.

استناد: حیدری، مهدی، مدبری، محمد و دستجانی فراهانی، محمدجواد (۱۴۰۵). شناسایی و تحلیل شبکه مضامین موسیقی اعتراضی در اغتشاشات ۱۴۰۱. انقلاب‌پژوهی، ۴(۷)، ۲۷-۷۴ . https://doi.org/10.22034/fademo.2025.547925.1147

ناشر: پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.

© نویسندگان.

مقدمه

اغتشاشات ۱۴۰۱ ایران یکی از مقاطع بحرانی تاریخ انقلاب اسلامی است که از نظر کیفیت درگیری، تعدد اقشار و تکثر موضوعات، مقطعی خاص محسوب می‌شود. استفاده از ظرفیت هنر و کاربست آن برای توسعه اغتشاشات با دمیدن نوعی لطافت هنری و شور حماسی در ذهن مخاطبین، روش جدیدی بود تا از آن طریق هم به خشونت‌های خیابانی مشروعیت بخشی کند و هم از طریق جذابیت‌های هنر، نوعی تعهد اخلاقی برای کنشگری یا مبارزه علیه حاکمیت ایجاد نماید.

۱. پیشینه پژوهش

بهره‌گیری از هنر در اعتراض‌های سیاسی، البته سابقه‌ای دیرینه در تاریخ ایران دارد که پژوهشگران مختلف نیز به آن پرداخته‌اند. طاهری ماه زمینی و بصیری، در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه و تحلیل مضامین اشعار اعتراض در ادبیات معاصر ایران» (۱۴۰۰)، مضامین مشترک و اختصاصی اشعار اعتراض دوره معاصر تاریخ ایران، شامل عصر مشروطه، عصر پهلوی و دوره انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار داده‌اند. وحید زاده در کتاب خود به تشریح زندگی، زمانه و آثار ده تن از ارجمندترین شاعران اعتراض سده بیستم می‌پردازد. افرادی که شعر متعهد و مسئولانه‌شان در برابر ناراستی و کج روی و بی‌عدالتی به‌ویژه کنش استعماری امپریالیسم خاموش نبوده است. مقاله «آرمان‌شهر سپهری، اعتراض خاموش به سیاست‌های عصر پهلوی دوم» (۱۳۹۹)، با روش توصیفی-تحلیلی به بررسی دو سروده سهراب سپهری با عنوان «آب» و «پشت دریاها» می‌پردازد و می‌کوشد با نمایاندن شیوه‌های اعتراض سپهری به استبداد، به شناخت بُعدی از شخصیت و جهان‌بینی وی بپردازد که تاکنون مغفول مانده است. همچنین کتاب جریان‌های شعری معاصر فارسی، دوران بیست‌وپنج ساله بین کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ را بررسی نموده و بر این نظر معتقد است که دوره مذکور از لحاظ تعداد شاعران و تعدد مجموعه‌های شعری و شیوع شیوه‌ها و شگردهای مختلف شعری از پربارترین دوره‌های شعر فارسی است. در این دوره، تغییرات و تحولات صوری و ساختاری بسیاری در شعر فارسی

ایجاد شـد که در طول تاریخ گذشـته شعر فارسی بی‌سـابقه بوده است. این تغییرات و تحولات، واکنش‌های مختلف و متضادی را در بین گروه‌های مختلف شـاعران معاصر در پی داشـته است که در کتاب مورد بحث قرار گرفته است. پشتدار نیز در مقاله‌ای با عنوان «چشـم‌انداز آزادگی و ادب اعتراض در شعر فارسی» به بررسی ادبیات اعتراض از آغاز قرن چهارم می‌پردازد و در این مسـیر اشـعار سـنایی غزنوی و ناصرخسرو را از منظـر محتوا مورد تحلیل قرار می‌دهد.

با وجود انجام بررسی‌های اکتشافی، نشان داده شده است که نقش هنر در اعتراض‌ها و اغتشاشـات پس از انقلاب کمتر مورد مطالعه قرار گرفته اسـت. به‌ویژه نقش موسیقی در اغتشاشات سال ۱۴۰۱ که یکی از گسترده‌ترین اعتراض‌ها پس از انقلاب اسلامی بود، برجسـته اسـت. جریان هنری فعال در این اغتشاشات تلاش داشـت یک گفتمان جدید هنری را ترویج دهد؛ گفتمانی که در آن از وظیفه و تعهد هنرمند نسـبت به جامعه و مردم سـخن گفته می‌شـود، هنر را سیاسـی و کنشـگر معرفی می‌کند و صرفاً هنر برای هنر را ارزشـمند نمی‌داند. در این تلاش‌ها، طی مدت کوتاهی آثار هنری متعددی در حوزه‌های مختلف تولید شد. این مقطع، اولین بار بود که هنر اعتراضی در این مقیاس و حجم، برای اعتراض به جمهوری اسلامی ایران مورد بهره‌برداری قرار گرفت. اسـتفاده از هنر به دلیل ظرفیت‌هـای مختلف آن- از جمله توانایی انعکاس صدای مـردم، لطافت و جذابیت در جـذب مخاطب، ایجـاد همنوایی میان معترضان، تأثیر بر احساسـات و ادراک مخاطبان، حفظ انگیزه کنشـگری علیه حاکمیت، تغییر هنجارها و مشروعیت‌بخشـی به خشونت- می‌تواند باعث رادیکال‌تر شـدن اعتراض‌ها شـود. علاوه‌براین، نقش هنر در اغتشاشـات ۱۴۰۱ به دلیل زنانه بودن جنس اعتراض‌ها و پیوند آن با مسـائل فرهنگی مانند سـلبریتی‌ها و نسل Z دوچندان بود.

تحلیـل درون‌مایه هنری در اعتراض‌ها از این حیـث اهمیت و ضرورت دارد که زبان هنـر به‌عنـوان زبان گویا و صاحـب قدرت نرم، منجر بـه ایجاد شـناخت دقیق‌تر از نوع مطالبات معترضان و میزان تفاوت هنجارهای آن‌ها با ارزش‌های حاکم بر جامعه اسـت.

لذا سؤال اصلی این مقاله آن است که در بین قطعات موسیقی منتشر شده در شش‌ماهه دوم سـال ۱۴۰۱ که با هدف حمایت از اغتشاشـات تولید یا بازنشر شـد چه مضامینی در

قالب اشعار به مخاطب القا شده است؟ این مضامین، اغتشاشات را چگونه توصیف می‌کند؟ و چه مطالباتی را مطرح می‌کند؟

۲. مباحث نظری

۲-۱. جامعه‌شناسی هنر

یکی از مباحث عمده در جامعه‌شناسی هنر در ارتباط با «مطالعه آثار هنری» شکل گرفته است. در چنین مطالعه‌ای رابطه متقابل میان هنر و جامعه از طریق تحلیل آثار هنری موردنظر است. این رابطه ممکن است از جانب هنر به‌سوی جامعه، یا برعکس باشد. از این منظر، جامعه‌شناسان هنر اغلب به دو رویکرد عمده گرایش دارند که عبارتند از: رویکرد بازتاب، رویکرد شکل‌دهی. در رویکرد بازتاب به تأثیر جامعه بر هنر توجه می‌شود و علاقه‌مندان به آن معتقدند، اثر هنری بازتاب وقایعی است که در یک جامعه رخ می‌دهد. در نقطه مقابل آن رویکرد شکل‌دهی است که ردپای تأثیر هنر را بر جوامع جستجو می‌کند. چنین رویکردی بر این نظریه استوار است که هنرها تعیین‌کننده تحولات جوامع هستند و به آن‌ها شکل می‌دهند (راودراد، ۱۳۸۶، ص. ۶۸).

بر اساس رویکرد بازتاب، آثار هنری همانند آینه‌ای، جامعه معاصر خود را بازتاب می‌دهند. البته همان‌طور که آینه تنها بخشی از واقعیت را در چهارچوب قاب خود نمایش می‌دهد، آثار هنری نیز تنها بخشی از جامعه را به تصویر می‌کشند. همچنین همان‌طور که همه آینه‌ها تخت و دقیق نیستند و شیء بیرونی را همان‌گونه که هست نشان نمی‌دهند، آثار هنری نیز بسته به توانایی‌ها، ارزش‌ها و معیارهای هنرمند ممکن است واقعیت را به میزان متفاوتی بازنمایی کنند یا از آن انحراف داشته باشند. بر اساس این تئوری، هنر واقعیت را به‌صورت رمزگونه بازمی‌گرداند و آنچه در جامعه وجود دارد را به شکل نمادین نمایش می‌دهد؛ بنابراین شکل هنر تحت تأثیر قواعد زیباشناختی است، درحالی‌که محتوای آن از جامعه نشأت می‌گیرد. این محتوا شامل ارزش‌ها، اعتقادات و به‌طورکلی ایدئولوژی یا ایدئولوژی‌های موجود در جامعه می‌شود.

رویکرد شکل‌دهی مبتنی بر این باور است که هنرها در مرتبه‌ای بالاتر از جامعه قرار دارند و هنرمند با ارائه ارزش‌ها و ایدئولوژی‌های جدید در اثرش، آن‌ها را در جامعه طرح

و نهادینه می‌کند؛ بنابراین بسیاری از تغییرات ارزشی و رفتاری در جوامع مختلف تحت تأثیر آثار هنری رخ می‌دهند. تأثیر آثار هنری بر جوامع معاصر خود انکارناپذیر است و این آثار به رفتارها ارزش‌ها و تحولات اجتماعی شکل می‌دهند (راودراد، ۱۳۸۶، ص. ۶۹).

۲-۲. هنر اعتراضی

هنر اعتراضی شامل آثار خلاقانه‌ای است که از سوی فعالان و جنبش‌های اجتماعی تولید می‌شود تا شهروندان را آگاه کرده و به کنشگری و حضور فعال در جامعه ترغیب کند. این نوع هنر به برانگیختن احساسات مخاطبان کمک می‌کند و درعین‌حال ممکن است جو تنش‌آمیز جامعه را افزایش دهد و فرصت‌های جدیدی برای مخالفت ایجاد کند (فرح‌بخش پور، ۱۴۰۱، ص. ۹). ازآنجایی که هنر برخلاف سایر اشکال اعتراضی دارای مزیت‌هایی مانند جذابیت بیشتر، خشونت کمتر، نیاز کمتر به منابع مالی و ابزارهای خاص برای مبارزه و اعتراض است، از سوی گروه‌ها و اقشار اجتماعی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد از دهه ۱۹۶۰، هنر اعتراضی عمدتاً با هنر گرافیتی شناخته می‌شود؛ هنری که بخشی از هنرهای خیابانی و از عناصر اصلی فرهنگ هیپ‌هاپ به شمار می‌رود و حامل پیام‌های سیاسی، اجتماعی و حتی فرهنگی است. این شیوه، راهی برای بیان عقاید و دیدگاه‌های گروه‌های سیاسی به‌حاشیه‌رانده‌شده یا محروم از امکانات تبلیغاتی بوده است (فرح‌بخش پور، ۱۴۰۱، ص. ۱۰).

۲-۳. موسیقی اعتراضی

ارائه یک تعریف دقیق از موسیقی اعتراضی کار دشواری است. موسیقی اعتراضی در آن معنایی که در این پژوهش مورد نظر است در انگلیسی بیشتر معادل پرتست سانگ و گاهی با معادل پرتست موزیک موسیقی اعتراضی شناخته می‌شود. در دانشنامه موسیقی پاپ دانشگاه آکسفورد برای این واژه تعریفی به شرح زیر آمده است: عبارتی که برای اولین بار در آمریکا در دهه ۱۹۶۰ برای ترانه‌هایی که احساس اعتراض درباره یک نابرابری اجتماعی یا سیاسی که (می‌توانست واقعی یا تخیلی باشد) یا درباره یک رخداد جهانی که احساسات شدیدی را برانگیخته، رایج شده است. برای مثال درباره جنگ ویتنام (شریعتی و مهدوی مزده، ۱۳۹۹، ص. ۹۶).

هدف اصلی موسیقی اعتراضی بیان اعتراض، تحریک افکار عمومی، بسیج قربانیان و شکل دادن به یک جنبش اعتراضی است. یک مورد دیگر جنبش‌های ملی‌گرایی است که در آن اعضای یک ملت تحت ستم برای رهایی و استقلال شعرهای ملی و حماسی خود را به قالب موسیقی در می‌آورند و ضمن تهییج مردم و تقویت جنبش‌های آزادی‌خواه صدای خودشان را به گوش جهان هم می‌رسانند. همچنین در کشورهای آزاد نیز آن گروه‌هایی که به هر دلیل احساس می‌کنند از جانب حکومت مورد آزار قرار گرفته‌اند از طریق موسیقی اعتراضی صدای خود را به گوش حاکمیت می‌رسانند و گروه‌های معترض را با خود همراه می‌کنند. موسیقی اعتراضی در این مورد در واقع بیان داستان بی‌عدالتی‌ها و تلاش برای ایجاد همبستگی با هدف ایجاد فشار جهت تغییر و اصلاحات است. به بیان دقیق‌تر می‌توان گفت موسیقی اعتراض برای تغییر آگاهی، برانگیختن احساسات، تحمیل ایدئولوژی، برانگیختن شجاعت، بسیج نیروها، بهبود خشم، قدرت مردم، سازمان‌دهی کارگران، ایجاد خشم، ایجاد تأمل و ابراز ترس است. بدین ترتیب، موسیقی اعتراضی شاید دقیق‌ترین مفهوم برای سخن گفتن از یک موسیقی دغدغه‌مند باشد؛ به این معنی که موسیقی است که در آن سعی شده مسائل و دغدغه‌های گوناگون اجتماعی و سیاسی به صورتی ترانه‌وار و آهنگین برای مخاطبین خوانده شود (شریعتی و مهدوی‌مزده، ۱۳۹۹).

۴-۲. جنگ نرم

جنگ نوعی منازعه خشونت‌آمیز سیاسی است که بین گروه‌های انسانی رخ می‌دهد. این منازعه سیاسی-اجتماعی با توجه به ماهیت، اهداف و ابزارهای آن به انواع مختلفی تقسیم می‌شود. یکی از اشکال جنگ که بر مبنای ابزار و ماهیت قدرت در آن از دیگر انواع متمایز می‌شود جنگ نرم است (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۰، ص. ۲). جنگ نرم عبارت است از هر اقدام غیر خشونت‌آمیزی که ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هدف را مورد هجوم قرار دهد تا در صورت پیروزی منجر به تغییر در الگوهای رفتاری و خلق الگوهای جدید شود که با الگوهای رفتاری نظام تعارض دارد و در بلندمدت موجب تغییر منش و کنش فردی و اجتماعی آنان گردد (قربان‌زاده سوار و ناطقی، ۱۳۹۲، ص. ۴۸).

بر اســاس تعاریف ذکر شده جنگ نرم دارای ویژگی‌های زیر است:

۱. جنگ نرم یک اقدام تعمدی و تدبیر شــده است.

۲. جنگ نرم خشــونت پرهیز و دارای پیامدهای غیر کشنده است.

۳. هــدف جنــگ نرم تأثیرگذاری بر قلــب و ذهن، باور و ارزش یــا مرزهای ایمانی، عقیدتی و فرهنگی است.

۴. شــیوه و سیاست پیشبرد هدف در جنگ نرم، نفوذ، دروغ و شایعه‌پراکنی است.

۵. تحمیــل اراده در جنگ نرم، با ابزارهای فرهنگی و پیشــرفته انجام می‌شــود (نائینی، ۱۳۹۰، صص. ۷۷-۷۶).

بن‌مایه و مبنای گفتمان جنگ نرم، اطلاعاتی شدن جامعه یا ورود جامعه جدید به عصر اطلاعات اســت. عصر اطلاعات که از ربع آخر قرن بیســتم آغاز شده، دوره‌ای است که دسترسی به اطلاعات با عمومی شدن و به‌کارگیری فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی تسهیل شده اســت. فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی به فناوری‌هایی گفته می‌شود که در گردآوری، انتقال، ذخیره، بازیابی، پردازش، انتشار و نمایش اطلاعات مورد استفاده قرار می‌گیرند. این فناوری‌هــا نقطه همگرایی الکترونیک، پردازش داده‌ها و ارتباطات دوربرد هستند و بیش از هر چیز بیانگر مفهوم فناوری اطلاعات به شمار می‌روند. گذار از جامعه صنعتــی به جامعه فراصنعتی بر این مبنا، تحولی اســت که فناوری‌هــای نوین ارتباطی در میزان تولید و نشر اطلاعات و سهولت دسترسی به آن ایجاد کرده‌اند؛ تحولی که اغلب از آن به‌عنوان «انفجار اطلاعات» یاد می‌شــود (پور سعید، ۱۳۸۹، ص. ۳۴).

۵-۲. فناوری قدرت در جنگ نرم

فناوری‌های قدرت، یکی از خفی‌ترین انواع فناوری‌های نرم اســت که برای خلق ســوژه انســانی، منضبط، مطیع و منقادســازی افکار و اذهان او به کار گرفته می‌شود. این دسته از فناوری‌هــا، کاربرد و کارکرد اساســی در جنگ نــرم دارد که بــر به‌کارگیری ماهرانه چهره‌های ســوم و چهارم قدرت مبتنی اســت. منظور از فناوری‌هــای قدرت، کردارها، رویه‌ها و تکنیک‌های جزئی اســت که روح، فکر، ذهن، رفتار و شــیوه زندگی انســان از طریق آن‌ها شــکل داده می‌شــود. بنابراین فناوری قدرت از سه جهت از مفاهیمی، چون

جنگ روانی، جنگ فرهنگی، جنگ ایدئولوژیك و عقاید متمایز می‌شود:

اول: برخلاف موارد مشابه پیش‌گفته که در آن‌ها تمرکز بر چگونگی شکل‌دهی به افکار و اذهان مخاطب است، در فناوری‌های قدرت تأکید بر چگونگی خلق سوژه انسانی است.

دوم: در فناوری‌های قدرت، این هدف از طریق «ریزفیزیک قدرت» دنبال می‌شود. به‌گونه‌ای که در مواردی مانند جنگ روانی و فرهنگی، سوژه‌ای در معرض قدرت قرار می‌گیرد، اما در فناوری‌های قدرت، سوژه در فرایند به‌طور فعال آفریده می‌شود.

سوم: فناوری‌های قدرت متضمن خشونت ساختاری و نمادین هستند، نه خشونت سخت و فیزیکی.

بر مبنا و متناسب با سطوح، مراحل و ابعاد جنگ نرم، فناوری‌های قدرت متفاوتی به کار گرفته می‌شود، به‌گونه‌ای که در بُعد ثبوتی و مرحله تولید و توجیه باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری خودی، از فناوری‌های تولید و توزیع قدرت استفاده می‌شود. در بُعد سلبی و مرحله ایجاد تردید، تضعیف و تخریب باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری دیگری، از فناوری‌های تخریبی قدرت سود برده می‌شود. سرانجام، فناوری‌های تبدیلی قدرت در بعد انتقالی و مرحله تغییر ارزش‌های دیگری و تبدیل آن‌ها به ارزش‌های خودی، مورد استفاده قرار می‌گیرد. ازاین‌رو، در فرایند جنگ نرم، چرخه و بسته‌ای از فناوری‌های تولید، ترویج، تخریب و تبدیل قدرت به کار گرفته می‌شود تا باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری جامعه مبدأ، جایگزین باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری جامعه مقصد گردد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۰، ص. ۹).

از طرف دیگر، جنگ نرم از طریق جنگ رسانه‌ای، با تهییج افکار عمومی و بزرگ‌نمایی تعارض‌های مشارکتی، حکومت را به بازیگر امنیتی‌ساز تبدیل می‌کند. در این فرایند، رهبران، دولت‌ها، احزاب و نهادهای مشابه، موضوعات را با این استدلال که چیزی از نظر وجودی در معرض تهدید است، امنیتی می‌کنند. رویه امنیتی‌سازی وجه دیگری نیز دارد. همان‌گونه که حکومت تحرکات اجتماعی یا مطالبات سیاسی را تهدیدی علیه اهداف و منافع خود می‌بیند، شهروندان نیز ماهیت و سیاست‌های حکومت را تهدیدی علیه اهداف و منافع خود تلقی می‌کنند. براین‌اساس، نوعی امنیتی‌سازی

متقابل شـــکل می‌گیرد که بـــا تعمیق دوگانگی‌ها و تضادهای ادراکی، تداوم و گســـترش می‌یابد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۰، ص. ۱۰).

هـــر دولت و جامعه‌ای برای اســـتحکام فیزیک خود نیازمند یک ایـــده پیونددهنده و ایدئولوژی ســـازمان دهنده اســـت و اگر فاقد این اتصال دهند باشد، در شرایط رقابت‌آمیز بین‌المللی از لحاظ ادامه موجودیت با مشـــکل مواجه خواهد شد. ایدئولوژی‌های سیاسی، اقتصـــادی، مذهبی و اجتماعـــی می‌توانند در خدمـــت ایده دولت قـــرار بگیرند و به‌طور تنگاتنگی با ســـاختارهای نهادینه دولت مرتبط گردند. در برخی از اوقات یک ایدئولوژی سازمان‌دهنده، عمیقاً در دولت جا افتاده است که تغییر آن عواقب شدید و ویران‌کننده‌ای دارد. جنـــگ نرم تلاش می‌کند تا این بنیان‌های اساســـی و ارزش‌های خاص هر نظام کاه ایـــده دولت آن را تشـــکیل می‌دهند، هدف قـــرار دهد و تا جایی پیـــش رفته که در عصر کنونـــی بدون لشکرکشـــی، کشورگشـــایی را امکان‌پذیر نموده و بـــرای صاحبان قدرت از طریق فرهنگســـازی و همسان‌سازی فرهنگی، امکان شکل‌دهی و مدیریت افکار عمومی را فراهم نماید (مرادیان، ۱۳۹۰، صص. ۱۲۲-۱۲۰).

۶-۲. ابعاد جنگ نرم

برای جنگ نرم ابعاد گوناگونی شـــمرده‌اند، ولی سه بُعد اصلی آن به شرح زیر است:

۱. بُعـــد فرهنگی: مهم‌ترین بُعـــد جنگ نرم، جنبه فرهنگی آن اســـت؛ چراکه تهاجم فرهنگـــی مقدمه جنگ نرم به شـــمار می‌آیـــد و عاملان جنگ نرم در پی آن هســـتند تا با استفاده از سازوکارها و روش‌های فرهنگی، بر ارزش‌های بنیادی جامعه، نگرش‌های پایه، ترجیحات اساســـی، آداب‌ورســـوم، منش و رفتار اجتماع تأثیر بگذارند و آن را دستخوش تغییر قرار دهند.

۲. بُعد سیاســـی: عاملان جنگ نرم تلاش می‌کنند تا نوع نگرش، موضعگیری، کنش و واکنش شـــهروندان یک جامعه را در برابر حکومت و نهادهای سیاسی آن، دست‌کاری نمایند و آن را برای دســـت یازیدن به کنش‌های اعتراض‌آمیز، مانند راهپیمایی، تظاهرات، اعتراض و ... ترغیب کنند.

۳. بُعد اجتماعی: عاملان جنگ نرم در پی آن هستند تا بر هویت مردم جامعه، انسجام اجتماعی، روحیه ملی، سرمایه اجتماعی، الگوهای رفتاری، دل‌بستگی ملی و ... تأثیر بگذارند (قاضی‌زاده‌فرد، ۱۳۹۰، ص. ۴۹۵).

۳. روش‌شناسی تحقیق

در این پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها از بستر فضای مجازی و سکوهای پرمخاطب انتشار موسیقی، مانند اسپاتیفای[1]، یوتیوب[2]، ساندکلاد[3] و صفحات شخصی هنرمندان در اینستاگرام و یوتیوب استفاده شد. برخی آثار موسیقی اعتراضی به‌صورت گمنام منتشر می‌شدند (برای مثال، همخوانی دانشجویان دانشگاه هنر)؛ برای جمع‌آوری این آثار، از فهرست‌های پخش[4] ذخیره شده از سوی سایر کاربران در سایت‌های موسیقی بهره گرفته شد تا هرگونه اثر اعتراضی مربوط به اغتشاشات ۱۴۰۱ گردآوری شود. در بازه زمانی از آغاز اغتشاشات تا پایان سال ۱۴۰۱، تقریباً ۳۰۰ قطعه موسیقی، سرود، بازخوانی، همخوانی، شعرخوانی یا تک‌نوازی در حمایت از اعتراض‌ها تولید شد. از میان آن‌ها، ۲۷ قطعه که بیشترین میزان انتشار را داشتند، انتخاب و پیاده‌سازی شدند. اطلاعات کلی در خصوص قطعات منتخب در جدول ۱ ارائه شده است.

1. Spoify
2. YouTube
3. SounCloud
4. Play list

جدول ۱. اطلاعات کلی در خصوص قطعات منتخب

ردیف	کد اختصاصی	نام قطعه اعتراضی	خواننده	تعداد مضامین پایه	ژانر
۱	A	برای	شروین حاجی پور	۱۶	پاپ
۲	B	دوباره	گوگوش و...	۱۲	پاپ
۳	C	سرود زن	مهدی یراحی	۱۲	پاپ
۴	D	مهسا	هیچ کس	۲۸	رپ
۵	E	چه می کنی؟	داریوش	۴	پاپ
۶	F	از خون جوانان وطن	پرستو احمدی	۴	کلاسیک
۷	G	بیزارم از دین شما	صبا ضامنی	۳	کلاسیک
۸	H	وره میدان	ابی، شاهین نجفی و...	۵	پاپ
۹	I	هیز تویی هرزه تویی	نگین پارسا	۸	پاپ
۱۰	J	دهه هشتادیا	شاهین نجفی	۲۸	رپ
۱۱	K	زن زندگی آزادی	آتوسا مدگل	۱۷	پاپ
۱۲	L	سرود آزادی	همخوانی	۱۲	پاپ
۱۳	M	سرود سوگند	همخوانی	۱۵	پاپ
۱۴	N	انقلاب صلح	تتلو و...	۵۲	رپ و پاپ
۱۵	O	آواز لیلاها	همخوانی	۱۹	پاپ
۱۶	P	خدانور	اردوان حاتمی	۳۲	پاپ
۱۷	Q	تسخیر	اشکان فدائی	۳۶	رپ

ردیف	کد اختصاصی	نام قطعه اعتراضی	خواننده	تعداد مضامین پایه	ژانر
۱۸	R	بلاچاو	ثمین و بهین بلوری	۱۵	پاپ
۱۹	S	بشمر	حامد فرد	۳۰	رپ
۲۰	T	هم شانه	حامد فرد	۳۲	رپ
۲۱	U	راه کوچه	همخوانی	۱۰	پاپ
۲۲	V	خون از رخم بشوی	همایون‌شجریان	۴	کلاسیک
۲۳	W	ایران من	فرناز ملکی	۱۸	پاپ
۲۴	X	سرود برابری	شیرین اردلان آزاده فرامرزی	۴	پاپ
۲۵	Y	سرود زندگی	مهدی یراحی	۱۷	پاپ
۲۶	Z	فال	توماج صالحی	۱۷	رپ
۲۷	a	ترکمانچای	توماج صالحی	۱۸	رپ

بعد از پیاده‌سازی متن ترانه منتخب، مضامین پایه‌ای استخراج و کدگذاری شد. منطق کدگـذاری به این صورت اسـت که برای هـر قطعه، یک کد به ترتیب الفبای انگلیسـی اختصاص داده شـده است و مضامین همان شـعر از ترکیب حرف و عدد ردیف شده‌اند تا یکتا باشـند. برای مثال کد a1 یعنی اولین مضمون در قطعه اول و s12 یعنی دوازدهمین مضمون در قطعه نوزدهم.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. مضامین پایه

در جدول زیر نتایج حاصل از تحلیل مضمون تعداد ۲۷ موسیقی منتخب آورده شده که ماحصل آن تعداد ۴۶۸ مضمون پایه است.

جدول ۴-۱. نتایج تحلیل مضمون ۲۷ موسیقی منتخب

ردیف	کد	مضمون
۱	a1	ضرورت رفع محدودیت‌ها برای شادی و لذت‌جویی
۲	a2	ضرورت تغییر شرایط نامناسب زنان در ایران
۳	a3	ضرورت رفع تحجر در عقاید
۴	a4	نبود رفاه اقتصادی در ایران
۵	a5	ناکارآمدی حاکمیت در حوزه محیط‌زیست
۶	a6	شدید بودن غم و غصه در جامعه
۷	a7	ضرورت تغییر شرایط برای آینده بهتر
۸	a8	وجود جبر مذهبی در ایران
۹	a9	شرایط نامناسب نخبگان در ایران
۱۰	a10	شرایط نامناسب اتباع افغانی در ایران
۱۱	a11	وجود مشکلات متعدد و متکثر در ایران
۱۲	a12	تهی بودن شعارهای انقلاب اسلامی از درون
۱۳	a13	نوید آینده امیدبخش به معترضین
۱۴	a14	شعار مرد میهن آبادی

ردیف	کد	مضمون
۱۵	a15	شرایط نامناسب دگرباشان جنسیتی در ایران
۱۶	a16	شعار زن زندگی آزادی
۱۷	b1	وضعیت بد رنان در ایران
۱۸	b2	نمادسازی از کشته‌شدگان
۱۹	b3	ایران زندان و شکنجه‌گاه مردم است
۲۰	b4	امیدبخشی نسبت به آینده ایران
۲۱	b5	معرفی و القای شعار زن زندگی آزادی
۲۲	b6	مردسالار بودن ایران
۲۳	b7	معترضین برای ستاندن حقوق زنان مبارزه می‌کنند
۲۴	b8	امید دادن به آینده و تحقق آزادی
۲۵	b9	تاریک بودن وضعیت فعلی ایران
۲۶	b10	نوید آینده روشن ایران با مسیر مبارزه و اعتراض‌ها
۲۷	b11	ایران با همه مشکلات تاریخی نابود نشده است
۲۸	b12	اسطوره‌سازی از زنان مبارز در ایران
۲۹	c1	نمادسازی از نام مهسا امینی
۳۰	c2	ادامه‌دار بودن و دامنه‌دار شدن اعتراض‌های زنان
۳۱	c3	تشویق به گسترش اعتراض‌ها
۳۲	c4	اصلاح وضعیت نامناسب ایران با ادامه روند اعتراض‌ها

ردیف	کد	مضمون
۳۳	c5	اعتراض‌های شبانه و محله محور
۳۴	c6	دعوت زنان از مردان برای مشارکت در اعتراض‌ها
۳۵	c7	حمایت مردان از زنان در اعتراض‌ها
۳۶	c8	خشونت حکومت در مقابل معترضان
۳۷	c9	عزیز بودن مجروحین و کشته‌شدگان اعتراض‌ها
۳۸	c10	بی‌حجابی نماد مبارزه است
۳۹	c11	بی‌رحمی حکومت در کشتار معترضین
۴۰	c12	تقبیح مهاجرت و تشویق به حضور برای مبارزه با ظلم
۴۱	d1	بیان علت خشونت
۴۲	d2	القای خشونت برای مبارزه
۴۳	d3	تکرار نام مهسا امینی
۴۴	d4	توهین و تهدید مأموران
۴۵	d5	مشروعیت بخشی به خشونت
۴۶	d6	تهدید مأموران
۴۷	d7	القای خشونت و تشجیع مخاطب
۴۸	d8	توهین به مسئولین و وابستگان نظام
۴۹	d9	مشروعیت بخشی به خشونت
۵۰	d10	شعار زن زندگی آزادی

ردیف	کد	مضمون
۵۱	d11	زیر سؤال بردن حاکمیت
۵۲	d12	مشروعیت بخشی به خشونت
۵۳	d13	زیر سؤال بردن سیاست‌های نظام
۵۴	d14	بیان علت خشونت
۵۵	d15	سیاه نمایی وضعیت ایران
۵۶	d16	اشاره به ساخت کوکتل مولوتف و اقدام تروریستی
۵۷	d17	القای خشونت و بیان علت خشونت
۵۸	d18	خشونت به دلیل امید به پیروزی است
۵۹	d19	استقامت در مبارزه
۶۰	d20	خشونت برای فقر تحمیل شده از حاکمیت به مردم است
۶۱	d21	خشونت برای وجود مشکلات و معضلات متعدد در ایران است
۶۲	d22	خشونت برای رفع تعصبات مذهبی است
۶۳	d23	خشونت برای رفع مشکلات اقتصادی
۶۴	d24	تنفر از حکومت
۶۵	d25	امید به پیروزی
۶۶	d26	اسطوره‌سازی از مبارزان
۶۷	d27	خشونت در مبارزه
۶۸	d28	کثرت مبارزان

ردیف	کد	مضمون
۶۹	e1	متهم کردن حکومت به استبداد و سرکوب
۷۰	e2	ادامه‌دار نبودن استبداد
۷۱	e3	تهدید حکومت به سر ریز شدن خشم مردم
۷۲	e4	متهم کردن حکومت به استبداد و سرکوب
۷۳	f1	ارزش‌گذاری بر کشته‌شدگان اعتراض‌ها
۷۴	f2	سنگین بودن داغ کشته‌شدگان
۷۵	f3	گله از روزگار و مقدرات آن
۷۶	f4	انتقاد به راه و رسم مقابله‌کنندگان با اعتراض‌ها
۷۷	g1	برائت از حکمرانی دینی در ایران
۷۸	g2	تناقض ظاهر و باطن دین‌داران
۷۹	g3	مردم با این روش بی‌دین و غمگین شده‌اند
۸۰	h1	دعوت مخاطب به مبارزه
۸۱	h2	شعار زن زندگی آزادی
۸۲	h3	انتساب خشونت، درندگی و ظلم به حاکمیت
۸۳	h4	کشتار مردم و جوانان توسط حکومت
۸۴	h5	وعده انتقام‌جویی از حکومت
۸۵	i1	نسبت دادن بدی‌ها به حکومتی‌ها
۸۶	i2	نسبت دادن صفات خوب به معترضین

ردیف	کد	مضمون
۸۷	i3	حاکمیت نماد استبداد و معترضان نماد آزادی هستند
۸۸	i4	پرهیز از اتخاذ موضع سیاسی میانه
۸۹	i5	تشویق به خشونت و شدت عمل در مبارزه
۹۰	i6	اثر معکوس خشونت حکومت در مقابله با معترضین
۹۱	i7	تعبیر نادرست حکومت از اعتراض‌ها
۹۲	i8	تأثیر معکوس مقابله با اعتراض‌ها
۹۳	j1	حکومت ایران سیاه است
۹۴	j2	ابراز وطن‌دوستی
۹۵	j3	اعتراض به محدودیت‌ها
۹۶	j4	اعتراض به تناقضات رفتاری مسئولین
۹۷	j5	اعتراض به دخالت در شئونات زندگی و ایجاد هر نوع محدودیت در ایران
۹۸	j6	آمادگی برای بروز خشونت
۹۹	j7	تشجیع دهه هشتادی‌ها
۱۰۰	j8	مأموران حکومت قاتل‌اند
۱۰۱	j9	مشروعیت بخشی به رفتارهای خشن
۱۰۲	j10	اعتراض به محدودیت‌های شرعی
۱۰۳	j11	مبارزه با هر نوع محدودیت

ردیف	کد	مضمون
۱۰۴	j12	توهین به اعتقادات شرعی
۱۰۵	j13	بی‌اعتنایی به دستورات دینی
۱۰۶	j14	توهین به انقلاب اسلامی
۱۰۷	j15	اعتراض به عفاف و حجاب
۱۰۸	j16	القای خشم
۱۰۹	j17	دعوت به اعتراض خیابانی
۱۱۰	j18	حمایت مردان از زنان
۱۱۱	j19	القای خشونت و خشم خیابانی
۱۱۲	j20	کشف حجاب نماد مبارزه است
۱۱۳	j21	تکرار نام مهسا امینی
۱۱۴	j22	بی‌توجهی به گفتگو
۱۱۵	j23	دعوت به اتحاد و انسجام
۱۱۶	j24	وعده ایران آباد بعد از انقلاب
۱۱۷	j25	فدا شدن برای میهن
۱۱۸	j26	شعار زن زندگی آزادی
۱۱۹	j27	حکومت باعث بروز خشم معترضین است
۱۲۰	j28	مشروعیت بخشی به اقدام تروریستی
۱۲۱	k1	غیرقابل تحمل بودن اوضاع در ایران

ردیف	کد	مضمون
۱۲۲	k2	بیان علت مبارزه
۱۲۳	k3	اعلام جنگ با شرایط موجود
۱۲۴	k4	اعلام شجاعت زنان
۱۲۵	k5	جهانی‌شدن صدای زنان ایران
۱۲۶	k6	تأکید به آزادی زنان
۱۲۷	k7	شعار زن زندگی آزادی
۱۲۸	k8	برجسته‌سازی نقش زنان
۱۲۹	k9	اشاره به ایستادگی و قدرت زنان
۱۳۰	k10	اشاره به نام مهسا امینی
۱۳۱	k11	روشن بودن راه اعتراض‌ها
۱۳۲	k12	ایستادگی در راه مبارزه
۱۳۳	k13	ظلم ناپذیری زنان
۱۳۴	k14	آزادی جسمی زنان
۱۳۵	k15	مخالفت با حجاب
۱۳۶	k16	تأکید به آزاد بودن زن
۱۳۷	k17	زن زندگی آزادی
۱۳۸	l1	شعار زن زندگی آزادی
۱۳۹	l2	رهایی از اسارت با شعار زن زندگی

ردیف	کد	مضمون
۱۴۰	l3	امید به آینده
۱۴۱	l4	بازگشت خشونت حکومت به خودش
۱۴۲	l5	اتحاد معترضین با هم
۱۴۳	l6	تقدیس کشته‌شدگان
۱۴۴	l7	انقلاب پیش رو انقلاب اشک و بوسه است
۱۴۵	l8	رنج بی‌وقفه در زندگی کنونی
۱۴۶	l9	فدا کردن جان برای میهن
۱۴۷	l10	قدرتمند بودن فعل معترضین
۱۴۸	l11	تأثیر جهانی اعتراض‌ها
۱۴۹	l12	با تکیه به شعار زن زندگی آزادی، آزادی مهیا شد
۱۵۰	m1	توصیف وضعیت غمگین و سرد و خون‌آلود ایران
۱۵۱	m2	امید به آینده برای آزادی و نشاط
۱۵۲	m3	اشاره به کشته‌شدگان و مادران دغدار آن‌ها
۱۵۳	m4	طعنه به برخورد خشن حاکمیت
۱۵۴	m5	فریاد اعتراض معترضان خاموش نخواهد شد
۱۵۵	m6	اعتراض‌های ۱۴۰۱ ادامه آبان خونین ۱۳۹۸ است
۱۵۶	m7	بی‌عدالتی نهادینه شده در ایران
۱۵۷	m8	معترضان در بروز خشم خود گناهی ندارند

ردیف	کد	مضمون
۱۵۸	m9	اعتراض در این وضعیت طبیعی است
۱۵۹	m10	استبداد حکومت در کشتار بی‌پناهان
۱۶۰	m11	افتخار به این جنبش انقلابی ۱۴۰۱
۱۶۱	m12	معترضین عاشق ایران هستند
۱۶۲	m13	اشاره به وقایع زاهدان
۱۶۳	m14	ما از این راه دست نمی‌کشیم
۱۶۴	m15	تا هنگامی‌که غاصبان حکومت بروند
۱۶۵	n1	دعوت به وحدت
۱۶۶	n2	حمایت از معترضین
۱۶۷	n3	شعار زن زندگی آزادی
۱۶۸	n4	غایت اعتراض‌ها انقلاب است
۱۶۹	n5	دعوت به خشونت
۱۷۰	n6	بیان علت خشونت
۱۷۱	n7	آمادگی برای کشته شدن
۱۷۲	n8	توهین مستهجن به مأموران و مسئولین
۱۷۳	n9	آمادگی برای کشته شدن
۱۷۴	n10	حکومت جنایتکار است
۱۷۵	n11	پر بودن زندان‌ها

ردیف	کد	مضمون
۱۷۶	n12	ظالمانه بودن حکم قضات
۱۷۷	n13	سانسور شدن حقایق
۱۷۸	n14	مردمی بودن اعتراض‌ها
۱۷۹	n15	دعوت به اعتراض‌ها
۱۸۰	n16	بر حق بودن اعتراض‌ها
۱۸۱	n17	خفقان در کشور
۱۸۲	n18	خشونت در حکمرانی
۱۸۳	n19	غلط بودن قانون
۱۸۴	n20	استفاده از خشونت در هر شرایطی
۱۸۵	n21	ادبیات رکیک اعتراضی
۱۸۶	n22	آمادگی برای کشته شدن
۱۸۷	n23	عادلانه نبودن وضعیت
۱۸۸	n24	یاغی بودن نسل جدید
۱۸۹	n25	عدم امید به اصلاح وضعیت کشور
۱۹۰	n26	توهین مستهجن به حکومت
۱۹۱	n27	استبداد حکومت
۱۹۲	n28	مبارزه همگانی با ذلت
۱۹۳	n29	غایت انقلاب طلبی از اعتراض‌ها

ردیف	کد	مضمون
۱۹۴	n30	امید به پیروزی
۱۹۵	n31	مبارزه همگانی با ذلت
۱۹۶	n32	خشونت حکومت با مردم
۱۹۷	n33	خفقان سیاسی
۱۹۸	n34	اختلاف طبقاتی مردم و مسئولین
۱۹۹	n35	سیاه نمایی زندگی در ایران
۲۰۰	n36	سیاه نمایی از حکمرانی حکومت
۲۰۱	n37	بی‌حجابی نماد مبارزه است
۲۰۲	n38	تصویرسازی از آرمان‌شهر بعد از انقلاب
۲۰۳	n39	پیگیری مسیر کشته‌شدگان اعتراض‌ها
۲۰۴	n40	شجاعت زیاد معترضان
۲۰۵	n41	بریدن مو نماد اعتراضی است
۲۰۶	n42	تکرار نام مهسا امینی
۲۰۷	n43	غمگین بودن از شرایط کنونی
۲۰۸	n44	دل‌تنگی برای بازگشت به میهن
۲۰۹	n45	ادعای مردمی بودن
۲۱۰	n46	دروغ‌گو بودن دولت
۲۱۱	n47	امید به انقلاب

ردیف	کد	مضمون
۲۱۲	n48	تأکید به مبارزه برای انقلاب
۲۱۳	n49	تحمل سختی مبارزه با حکومت
۲۱۴	n50	اغتشاش خیابانی
۲۱۵	n51	نافرمانی مدنی
۲۱۶	n52	انقلاب خواهی
۲۱۷	o1	اعتراض راه آزادی و رسیدن به دل‌خوشی است
۲۱۸	o2	تکرار نام کشته‌شدگان اعتراض‌ها
۲۱۹	o3	تأکید به لزوم انقلاب
۲۲۰	o4	اشاره به مشکلات قومیت‌ها و مناطق مختلف ایران
۲۲۱	o5	اشاره به مشکلات زیست‌محیطی
۲۲۲	o6	توهین به رهبری
۲۲۳	o7	تأکید به سکولاریسم
۲۲۴	o8	وحدت عامل قدرت معترضین و ترس حکومت است
۲۲۵	o9	شعار زن زندگی آزادی
۲۲۶	o10	غایت اعتراض‌ها خوشبختی است
۲۲۷	o11	اشاره به برخی وقایع تلخ ازجمله آبان ۱۳۹۸ در ایران
۲۲۸	o12	اشاره به آزادی جنسیتی زنان
۲۲۹	o13	ایران با آزادی زنان ایران است

ردیف	کد	مضمون
۲۳۰	o14	منجی ایران همین معترضین هستند
۲۳۱	o15	لزوم کنار گذاشتن رهبری
۲۳۲	o16	تقبیح ستمگر با هر عنوان
۲۳۳	o17	گستردگی مکانی اعتراض‌ها
۲۳۴	o18	نفی تعصبات مذهبی
۲۳۵	o19	پیروزی در وجود جمعی خودماست
۲۳۶	p1	خداوند تجلی کشته‌شدگان اعتراض‌هاست
۲۳۷	p2	تکرار نام کشته‌شدگان
۲۳۸	p3	خداوند با معترضین در کوچه‌ها همراه است
۲۳۹	p4	تشجیع معترضین به اعتراض
۲۴۰	p5	خداوند تجلی معترضین است
۲۴۱	p6	اعتراض راه رسیدن به خداست
۲۴۲	p7	و ناخشنودی خدا به ترک اعتراض‌ها
۲۴۳	p8	خداوند در موی زن بی‌حجاب تجلی دارد
۲۴۴	p9	ایران آباد تجلی خداست
۲۴۵	p10	تجلی خدا در فعل معترضین
۲۴۶	p11	خداوند با معترضین است
۲۴۷	p12	خداوند منشأ امید معترضین است

ردیف	کد	مضمون
۲۴۸	p13	معترضان همگی یک روح از خدا در ابدان مختلف‌اند
۲۴۹	p14	معترض خیابانی تجلی خداست
۲۵۰	p15	معترض خیابانی با امید مبارزه می‌کند
۲۵۱	p16	تجلی خدا در نمادهای اعتراضی
۲۵۲	p17	خداوند در وجود کشته‌شدگان تجلی دارد
۲۵۳	p18	خدا منشأ امید در اوج ناامیدی‌هاست
۲۵۴	p19	خداوند در فعل معترضین تجلی دارد
۲۵۵	p20	خداوند صدای اعتراض نسل جدید است
۲۵۶	p21	خداوند از تزویر حاکمیت بیزار است
۲۵۷	p22	خداوند بر همه‌چیز احاطه و آگاهی دارد
۲۵۸	p23	هر معترض به‌مثابه تجلی خداست
۲۵۹	p24	تشویش مخاطب به اعتراض
۲۶۰	p25	اعتراض یک فعل خدایی است
۲۶۱	p26	تناقضات مذهبی حاکمیت
۲۶۲	p27	اعتراض‌های کنونی جنس خدایی دارد
۲۶۳	p28	تشویق معترضین به مبارزه
۲۶۴	p29	خداوند حامی شعار مرد میهن آبادی است
۲۶۵	p30	خداوند حامی شعار زن زندگی آزادی است

ردیف	کد	مضمون
۲۶۶	p31	گرفتار بودن ایران در تاریکی
۲۶۷	p32	نارضایتی از وضع موجود
۲۶۸	q1	توهین به رهبری
۲۶۹	q2	پایان جمهوری اسلامی
۲۷۰	q3	خشونت مذهبی در ایران
۲۷۱	q4	امید به آینده
۲۷۲	q5	القای خشونت خیابانی علیه مأموران
۲۷۳	q6	تقبیح و تهدید مأموران نظامی و انتظامی
۲۷۴	q7	ناتوانی و ناکارآمدی نظام
۲۷۵	q8	ایران در اثر اعتراض‌ها مانند سوریه ویران نخواهد شد
۲۷۶	q9	پیش‌بینی فرار مسئولین از کشور
۲۷۷	q10	قدرت روحی معترضان
۲۷۸	q11	القای خشونت علیه حکومت
۲۷۹	q12	سوخته شدن رؤیاهای جوانان در ایران
۲۸۰	q13	تلافی‌جویی علیه حکومت
۲۸۱	q14	وحدت معترضین
۲۸۲	q15	تأکید بر تسخیر مراکز نظامی
۲۸۳	q16	مشروعیت بخشی به خشونت رفتاری

ردیف	کد	مضمون
۲۸۴	q17	عدم پاسخگویی حکومت به مردم
۲۸۵	q18	تهدید به استفاده از کوکتل مولوتف
۲۸۶	q19	نفی حکومت دینی
۲۸۷	q20	نفی اسلام
۲۸۸	q21	توهین به رهبری
۲۸۹	q22	توهین به روحانیت
۲۹۰	q23	وجود ترس در مأموران
۲۹۱	q24	مشروعیت بخشی به خشونت علیه مأموران
۲۹۲	q25	شورش اجتماعی
۲۹۳	q26	شجاعت معترضین
۲۹۴	q27	القای خشونت در مبارزه
۲۹۵	q28	تشجیع معترضین
۲۹۶	q29	تحقیر مأموران و مدافعان نظام
۲۹۷	q30	خشونت و تهدید علیه مأموران
۲۹۸	q31	توهین به رهبری و روحانیت
۲۹۹	q32	ناکارآمدی حاکمیت در حکمرانی
۳۰۰	q33	برچسب وطن‌فروشی به حاکمیت
۳۰۱	q34	خشونت و تهدید علیه مأموران

ردیف	کد	مضمون
۳۰۲	q35	تشجیع معترضین
۳۰۳	q36	انتقام‌جویی از حکومت
۳۰۴	r1	سیاه نمایی وضعیت زندگی
۳۰۵	r2	ناامیدی به آینده از وضعیت فعلی
۳۰۶	r3	القای روح و صدای اعتراض به مخاطب
۳۰۷	r4	بیداری مردم با اعتراض
۳۰۸	r5	ضرورت وحدت در اعتراض‌ها
۳۰۹	r6	آمادگی برای اعتراض
۳۱۰	r7	انتخاب بین خیر و شر
۳۱۱	r8	ترسیم زمین‌بازی اعتراض‌ها در خیابان
۳۱۲	r9	انباشت نارضایتی و خشم در معترضین
۳۱۳	r10	تضییع حقوق مردم
۳۱۴	r11	غم در زندگی مردم
۳۱۵	r12	اتفاق‌نظر معترضین
۳۱۶	r13	امید به آینده روشن
۳۱۷	r14	ضرورت وحدت در اعتراض‌ها
۳۱۸	r15	عاقبت پیروزی برای ماست
۳۱۹	s1	توهین به رهبری

ردیف	کد	مضمون
۳۲۰	s2	توهین به قشر مذهبی
۳۲۱	s3	توهین به قضات پرونده‌های امنیتی
۳۲۲	s4	اشاره به کثرت اعدام‌ها
۳۲۳	s5	اشاره به کشتار مردم توسط سپاه و بسیج
۳۲۴	s6	طعنه به دغدغه‌های غیر اولویت‌دار
۳۲۵	s7	رهبری عامل کشتار مردم است
۳۲۶	s8	نگرانی مادران زندانی‌ها
۳۲۷	s9	نفرین روحانیت
۳۲۸	s10	تحسین عمامه پران‌ها
۳۲۹	s11	تحسین نسل جوان
۳۳۰	s12	تحسین معترضین
۳۳۱	s13	تکرار نام کشته‌شدگان
۳۳۲	s14	یادآوری وقایع اعتراض‌ها
۳۳۳	s15	توهین به مخبرین
۳۳۴	s16	ستایش حسین رونقی
۳۳۵	s17	تحسین معترضین مرتد
۳۳۶	s18	تحسین نظامیان جدا شده از سیستم
۳۳۷	s19	اشاره به وصیت دین ستیزانه معدوم مجید رضا رهنورد

ردیف	کد	مضمون
۳۳۸	s20	اشاره به نیکا شاکرمی کشته‌شده اعتراض‌ها
۳۳۹	s21	تشویق به انتقام کشته‌شدگان
۳۴۰	s22	حمایت از دستگیرشدگان
۳۴۱	s23	تشویق به خشونت علیه نظامیان
۳۴۲	s24	توهین به بسیج
۳۴۳	s25	اشاره به حمیدرضا روحی کشته شده اعتراض‌ها
۳۴۴	s26	دعوت به مبارزه برای آزادی
۳۴۵	s27	انتظار آینده بهتر
۳۴۶	s28	کشف حجاب
۳۴۷	s29	اعتراض به محدودیت‌ها
۳۴۸	s30	دعوت به درگیری و خشونت
۳۴۹	t1	آمادگی برای انقلاب
۳۵۰	t2	شاهزاده پهلوی فرمانده انقلاب است
۳۵۱	t3	ما پایان این حکومت هستیم
۳۵۲	t4	ما متحد هستیم
۳۵۳	t5	همچون سرباز در مقابل اهریمن
۳۵۴	t6	ایران آباد و آزاد خواهد شد
۳۵۵	t7	حمایت از حکومت شاهنشاهی

ردیف	کد	مضمون
۳۵۶	t8	برائت از انقلاب ۵۷
۳۵۷	t9	نکوهش حجاب اجباری
۳۵۸	t10	ناکارآمدی
۳۵۹	t11	شرایط نامناسب زندگی برای جوانان
۳۶۰	t12	بی‌توجهی به معیشت معلمان
۳۶۱	t13	نارضایتی از کمک مالی به محور مقاومت
۳۶۲	t14	حکمرانی روحانیون در کشور
۳۶۳	t15	حکومت معلمان و بازنشستگان بی‌گناه را دستگیر می‌کند
۳۶۴	t16	خشونت در برخورد با متهمین
۳۶۵	t17	دروغ‌گویی مسئولین
۳۶۶	t18	ناامیدی مردم
۳۶۷	t19	پهلوی برخلاف جمهوری اسلامی خیانت نکرد
۳۶۸	t20	اعلام حمایت از پهلوی
۳۶۹	t21	سیاه نمایی و برائت از حکومت جمهوری اسلامی
۳۷۰	t22	تقدیس و حمایت از پهلوی
۳۷۱	t23	امید به آینده
۳۷۲	t24	نکوهش حمایت از حزب‌الله
۳۷۳	t25	نکوهش اجبارهای دینی

ردیف	کد	مضمون
۳۷۴	t26	نکوهش فساد اقتصادی
۳۷۵	t27	نکوهش گشت ارشاد
۳۷۶	t28	عمدی بودن شلیک به هواپیمای اوکراینی
۳۷۷	t29	امید به درخشش ایران در جهان
۳۷۸	t30	دعوت به اتحاد اقوام
۳۷۹	t31	دعوت به پیروی از پهلوی
۳۸۰	t32	درخشش ایران در قله
۳۸۱	u1	دعوت به حضور در اعتراض‌ها
۳۸۲	u2	اعتراض‌ها برای آزادی است
۳۸۳	u3	وحدت و همدلی معترضین
۳۸۴	u4	معترضین دارای مشکلات انباشت شده هستند
۳۸۵	u5	شعار زن زندگی آزادی
۳۸۶	u6	تشجیع معترضین
۳۸۷	u7	محوری بودن موی زنان در این اعتراض‌ها
۳۸۸	u8	تقبیح مأموران
۳۸۹	u9	تشجیع معترضین
۳۹۰	u10	دعوت به اعتراض
۳۹۱	v1	توصیف شرایط سخت و دردناک کنونی

ردیف	کد	مضمون
۳۹۲	v2	وابسته بودن جان من به وطن
۳۹۳	v3	خون ریخته شده می‌جوشد و می‌شکفت
۳۹۴	v4	امید به آینده روشن وطن
۳۹۵	w1	ایران همه‌چیز من است
۳۹۶	w2	زمان رهایی است
۳۹۷	w3	زمان زندگی است
۳۹۸	w4	پرهیز از دشمنی
۳۹۹	w5	پرهیز از اختلاف
۴۰۰	w6	نترسیدن از سلاح
۴۰۱	w7	خود را دست‌کم و تنها نداند
۴۰۲	w8	همه‌چیز به دست انسان است
۴۰۳	w9	بی‌اعتقادی به تقدیر
۴۰۴	w10	تأکید بر تلاش تا حصول موفقیت
۴۰۵	w11	عدم تسلیم شدن به شرایط نامناسب
۴۰۶	w12	تا شادی و آزادی کامل تلاش کن
۴۰۷	w13	انسانیت کمیاب شده است
۴۰۸	w14	ارجاع مشکلات به خود حکومت
۴۰۹	w15	وجود فاصله اقتصادی بین مردم و مسئولان

ردیف	کد	مضمون
۴۱۰	w16	دردناک بودن ظلم و فقر
۴۱۱	w17	در راه ایران جان می‌دهم
۴۱۲	w18	ایران غم دیده است
۴۱۳	x1	آسیب و تبعیض جنسیتی زنان
۴۱۴	x2	تبدیل تهدیدهای زنان به فرصت
۴۱۵	x3	امکان رهایی از ظلم به‌واسطه وحدت و همدلی
۴۱۶	x4	تصویرسازی از زندگی مطلوب آینده
۴۱۷	y1	ترس حکومت از اتحاد معترضین
۴۱۸	y2	القای شجاعت به معترضین
۴۱۹	y3	اتهام استبداد به حاکمیت
۴۲۰	y4	اشاره به نفرین مادران کشته‌شدگان
۴۲۱	y5	اشاره به خشم و عصیان معترضین
۴۲۲	y6	دعوت به مبارزه برای آزادی و زندگی
۴۲۳	y7	امید بخشی به مخاطب
۴۲۴	y8	نزدیک بودن پیروزی
۴۲۵	y9	دعوت به مبارزه برای تغییر
۴۲۶	y10	اشاره به حجم زیاد کشته‌شدگان
۴۲۷	y11	تکرار نام کشته‌شدگان

ردیف	کد	مضمون
۴۲۸	y12	اشاره به کشته‌های آبان ۱۳۹۸
۴۲۹	y13	اشاره به خفقان زیاد و گرفتاران در بند
۴۳۰	y14	شرمنده سازی نیروهای امنیتی
۴۳۱	y15	درخطر بودن جان زنان
۴۳۲	y16	دعوت به مبارزه برای آزادی و زندگی
۴۳۳	y17	شعار زن زندگی آزادی
۴۳۴	z1	اشاره به طغیان طبقه فرودست علیه طبقه بالادست
۴۳۵	z2	اشاره به شکوه اعتراض‌ها
۴۳۶	z3	امسال سال شکست نظام است
۴۳۷	z4	درگیری مسئولین در آستانه شکست
۴۳۸	z5	پیش‌بینی سقوط نظام
۴۳۹	z6	تخریب حامیان حکومت
۴۴۰	z7	تصویرسازی جامعه بعد از پیروزی معترضین و شرایط وفاداران به جمهوری اسلامی در محاکم
۴۴۱	z8	بیان سختی‌هایی که معترضین برای کسب پیروزی کشیدن
۴۴۲	z9	ریاکاری و دورغ گویی نظام اسلامی
۴۴۳	z10	خون‌خوار بودن و سیاه بودن رژیم
۴۴۴	z11	آینده امیدوارکننده معترضین

ردیف	کد	مضمون
۴۴۵	z12	آینده سیاه وفاداران به رژیم
۴۴۶	z13	اشاره به صریح بودن شعر
۴۴۷	z14	اشاره به صریح بودن موسیقی رپ
۴۴۸	z15	تشبیه اعتراض‌ها به فال قهوه اشاره شده
۴۴۹	z16	احتمال دستگیر شدن فالگیر
۴۵۰	z17	درخواست رساندن حرف معترضین به رهبری
۴۵۱	a1	انتقاد به سیاست خارجی ایران
۴۵۲	a2	انتقاد به سیاست اقتصادی نظام
۴۵۳	a3	انتقاد به قرارداد ۲۵ ساله با چین
۴۵۴	a4	توهین صریح به نظام اسلامی و سیاست‌ها
۴۵۵	a5	تحقیر مسئولان و حامیان نظام
۴۵۶	a6	انتقاد به قرارداد ۲۵ ساله با چین
۴۵۷	a7	برچسب وطن‌فروشی به نظام
۴۵۸	a8	القای حس وطن‌پرستی
۴۵۹	a9	تهدید وطن‌فروشان
۴۶۰	a10	متهم کردن نظام به‌دروغ گویی
۴۶۱	a11	ملت ایران بدبخت است
۴۶۲	a12	نگرانی از تصمیمات بعدی دولت

ردیف	کد	مضمون
۴۶۳	a13	اولویت ملیت بر مذهب
۴۶۴	a14	حاکمیت در حال سوزاندن فرصت‌هاست
۴۶۵	a15	تهدید برای ابطال قرارداد ۲۵ ساله
۴۶۶	a16	آمادگی برای زندان رفتن در این راه
۴۶۷	a17	تهدید نظام از طغیان طبقات فرودست
۴۶۸	a18	تهدید نظام به انتقام

۲-۴. استخراج مضامین سازمان دهنده و فراگیر

بعد از کدگذاری‌های انجام شـــده برای مضامین پایه، این مضامین دســـته‌بندی و مشخص شـــد که هر مضمون پایه در ذیل کدام مضمون ســـازمان دهنده و فراگیر قرار گرفته است. در جدول زیر این فرایند توضیح داده شده است.

مضامین سازمان دهنده و فراگیر

کدهای مضامین پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
B11 - k11-l3-n4-n47-q4-s27-t23-y7	امید به آینده	امیدبخشی به معترضین
a13-b4-b8-d25-e2-n30-p15-q9-r15-t3-t6 y8-z11	امید به پیروزی	
j24 -m2-n38 - o10 -r13- t29- t32- v4 -x4	رسیدن به شرایط مطلوب	

کدهای مضامین پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
j3- j5- j11- s29- u2- a1	آزادی بی‌قید	آزادی
k6- k14- k16-o12- o13-a2- b6	آزادی زنان	
k15- t9- j15	مخالفت با حجاب	
o7-g1- g2- g3- p26- q19 - 13- j12- j13- q20 q22- s2- s9- s10- s19- a3- a8- j10- o18- t25	مقابله با دین	
k10- n42- o2- b2- c1- c9- d3- f1- j21- l6- m3 p2- s13- s14- s20-s25- y11	اسطوره‌سازی از کشته‌شدگان	دامن زدن به اغتشاشات
d2- d7- d16- d17- d27- i5- j6- j16- j19- n5- n20 q5- q11- q18-s23	القای خشونت	
c5- n50- n51- q15- r8- s21	القای روش اعتراض	
b12- k8- k9	برجسته‌سازی نقش زنان	
k5- l10- l11- o17	بزرگ‌نمایی اعتراض‌ها	
f3- f4- j4- n23- n34- n43- o4- o5- p32- t13- t14- t27- z17- a1- a2- a3- a6	بیان نارضایتی	
d10- h2- j26- k7- k17- l1- l12- n3-o9- u5- y17 a14- a16- b5	تأکید بر شعار زن زندگی آزادی	دامن زدن به اغتشاشات
j23- l5- n1- o8- o19- q14- r5- r12- r14- t4- t30 u3- w4- w5- x3- y1	تأکید به وحدت	
t2- t7- t19- t20- t22- t31	تبلیغ سلطنت‌طلبی	

کدهای مضامین پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
d19- n49- z8- z16- α16- k12- c2- d28- j7- k4 m5- n7- n9- n22- n24- n40- p4- q10- q23- q26- q28 q35- t1- u6- u9- v3- w6- w7- y2-z2- z4- z5 d26- j2- j25- l9- m12- n44- v2- w1- w17- α8	تشجیع معترضین	دامن زدن به اغتشاشات
d6- e3- h5- i6- i8- l4- q2- q6- q13- q30- q34 q36- z3- z7- z12- α9- α15- α17- α18	تهدید حاکمیت	
c7- i2- j18- m11- n2- n14- n16- s11- s12- s16 s17- s18- s22- l7	حمایت از معترضین	
p24- p28- b10- c3- c4- c6- c12- h1- j17- j22- k3 k13- l2- m14- n15- n28- n29- n31- n39- o1 -o14 q8- q25- r3- r4- r6- s26- s30- u1- u10- w2- w3 w8- w9- w10- w11- w12- x2- y4- y5- y6- y9 y10- y16- z1- z15	دعوت به اعتراض	
i3- i4- r7- t5	دوقطبی سازی	
a7- n48- n52- o3- o15	ضرورت انقلاب	
b7-f2- j27-k2-m9-n19-n45-p1-p3-p5-p6-p7 p8-p9-p10-p11-p12-p13-p14-p16-p17-p18 p19-p20-p21-p22-p23-p25-p27-p29-p30-s8 t8-u4-w16-r9	مشروعیت بخشی به اعتراض‌ها	
d1- d5- d9- d12- d14- d18- d20- d21- d22- d23 d24- j9- j28- m8- n6- q16- q24- q27	مشروعیت بخشی به خشونت	
c10- j20- n37- n41- s28- u7	نمادسازی از بی‌حجابی	
z13- z14	هنر اعتراضی	
m6- o11-y12	یادآوری اعتراض‌های قبلی	

کدهای مضامین پایه	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
c8- c11- e1- e4- h3- h4- i1- i7- j8- m4- m10 m13- m15- n10- n12- n13- n17- n18- n27- n32 n33- n46- o16- q3- q7- q17- q32- q33- s4- s5 s6- s7- t10- t12- t15- t16- t17- t24- t26- t28 w14- w15- x1- y3- y13- y14- y15- z9- z10- α7 α10- α14- a4- a5- a10- a15- r10	برچسب‌زنی به حاکمیت	سیاه نمایی و تخریب جمهوری اسلامی
a12- d11- d13	تخریب جمهوری اسلامی	
d4- d8- j14- n8- n21- n26- o6- q1- q21- q29 q31- s1- s3- s15- s24- u8- z6- α4- α5	توهین به نظام و مسئولین	
a6- a9- a11- b1- b3- b9- d15- j1- k1- l8- m1 m7- n11- n25- n35- n36- p31- q12- r1- r2- t11 r11-t18- t21- v1- w13- w18- α11- α12	سیاه نمایی از ایران	

بر اســاس بررسی تجربی انجام شــده، چهار مضمون «سیاه نمایی و تخریب جمهوری اسلامی»، «دامن زدن به اغتشاشــات»، «آزادی» و «امیدبخشی به معترضین» اصلی‌ترین مضامین به‌دســت‌آمده از بین ۴۸۶ مضمون پایه مســتخرج از ۲۷ موســیقی بررســی شده است. شبکه مضامین اســتخراج شده از این آثار اعتراضی در قالب شکل زیر قابل ترسیم است.

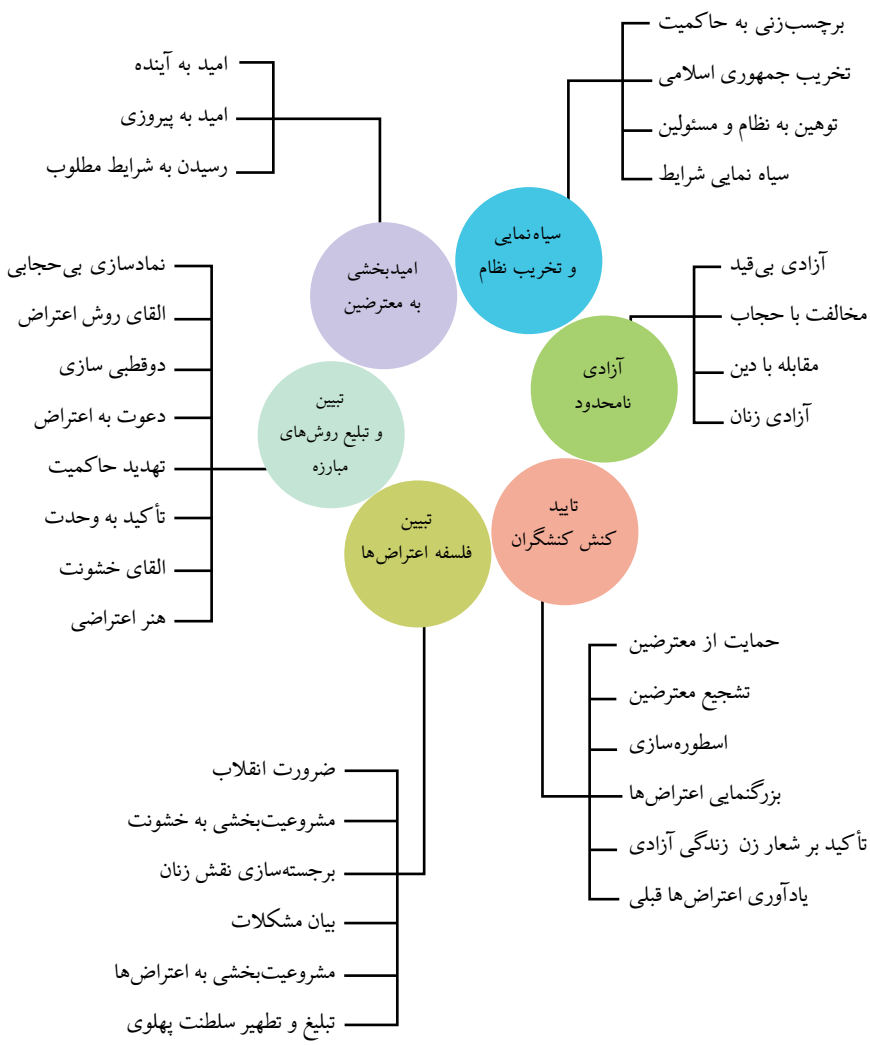
برچسب‌زنی به حاکمیت
تخریب جمهوری اسلامی
توهین به نظام و مسئولین
سیاه نمایی شرایط
سیاه‌نمایی و تخریب نظام
امید به آینده
امید به پیروزی
رسیدن به شرایط مطلوب
امیدبخشی به معترضین
آزادی بی‌قید
مخالفت با حجاب
مقابله با دین
آزادی زنان
آزادی نامحدود
نمادسازی بی‌حجابی
القای روش اعتراض
دوقطبی سازی
دعوت به اعتراض
تهدید حاکمیت
تأکید به وحدت
القای خشونت
هنر اعتراضی
تبیین و تبلیغ روش‌های مبارزه
تایید کنش کنشگران
تبیین فلسفه اعتراض‌ها
حمایت از معترضین
تشجیع معترضین
اسطوره‌سازی
بزرگنمایی اعتراض‌ها
تأکید بر شعار زن زندگی آزادی
یادآوری اعتراض‌ها قبلی
ضرورت انقلاب
مشروعیت‌بخشی به خشونت
برجسته‌سازی نقش زنان
بیان مشکلات
مشروعیت‌بخشی به اعتراض‌ها
تبلیغ و تطهیر سلطنت پهلوی

۳-۴. تحلیل داده‌ها

بر اســاس یافته‌های پژوهش، بخش زیادی از محتوای مورد بررسی به‌ویژه محتوای موسیقی رپ، به القای خشونت و مشروعیت بخشی به خشونت پرداخته است؛ یا اینکه ایجاد «امید» و «تأکید به وحدت» تقریباً در بیشــتر آثار تولیدی یافت می‌شود. بیشتر آهنگ‌های بررسی شده از یک فرایند مشابه برای تولید اعتراض استفاده کرده‌اند به‌نحوی که در ابتدای هر قطعه خواننده، ایران را با وضعیتی سیاه و غیرقابل تحمل توصیف می‌کند و در ادامه تلاش می‌کند شــنونده را مجاب کند تا برای بهبود شــرایط دســت به اقدام بزند؛ و نهایتاً در کنار این خط القایی، روش‌های اعتراض، امید به آینده، امید به پیروزی، اسطوره‌ســازی از کشته‌شــدگان، مشروعیت به خشونت و... را در ذهن مخاطب منتقل می‌کند.

یکی از ارکان فعالیت در این جریان هنری، «ســیاه‌نمایی و تخریب نظام» بوده اســت. هنرمندان فعال در این جریان، تلاش می‌کنند از طریق بیان نارضایتی‌ها، بزرگنمایی مشکلات و اتهام‌زنــی به حکومت، وضعیت فعلی ایران و جمهوری اسلامی را غیرقابل تحمل نشــان دهند. در گام بعدی، با «تبیین فلســفه اعتراض‌ها» و «تأیید کنشــگران»، راهکار خروج از ایــن وضعیت تاریک را «اعتراض» و «ایجاد انقلاب» القا می‌کنند. براین‌اســاس، دو رکن اصلی موجود در مضامین آثار این هنرمندان عبارتند از: «سیاه‌نمایی شرایط فعلی» و «دامن زدن به اعتراض». پرتکرارترین و اصلی‌ترین شعار اغتشاشات، یعنی «زن، زندگی، آزادی»، به‌وضوح در این مضامین پایه‌ای مشاهده می‌شود؛ موضوعی که نشان‌دهنده هماهنگی جریان هنر اعتراضی با جریان اصلی اعتراض‌ها ســت. این موضوع از منظر دیگر نیز نشــان‌دهنده وجود یک اتاق مشترک راهبری و هدایت در پشت‌صحنه اغتشاشات ۱۴۰۱ است که بر بعد جنگ نرم در این کارزار دلالت دارد.

در بین آثار تحلیل شده، فعالیت زنان پررنگ‌تر از گذشته بوده و بسیاری از آثار با صدای خوانندگان زن تولید شــده است. البته اغلب این خوانندگان در خارج از کشور حضور دارند و تنها تعداد کمی در داخل کشــور جســارت فعالیت داشــته‌اند. برخی از هنرمندان داخلی برای پیشــگیری از تبعات احتمالی، آثار خود را به‌صورت بدون نام منتشــر کرده‌اند. این آثار اغلب به شکل همخوانی دسته‌جمعی بوده است. سرودهای جمعی در دانشگاه‌ها با استقبال بیشتری مواجه شده‌اند؛ به‌طوری که تعداد قابل‌توجهی از دانشکده‌های هنر اقدام به تولید آثار

اعتراضی مختص خود کرده‌اند تا در جمع‌های دانشجویی به‌صورت دسته‌جمعی اجرا شوند.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با اتکا به روش تحلیل مضمون و واکاوی ۲۷ قطعه موسیقی شاخص، به شناسایی و ترسیم «شبکه گفتمانی هنر معارض» در اغتشاشات موسوم به «زن، زندگی، آزادی» همت گمارد. یافته‌ها به‌وضوح نشان می‌دهد که موسیقی، از حیطه «سرگرمی‌سازی محض» فراتر رفته و به یک «سازه ایدئولوژیک» و «ابزار کنشگری سیاسی» در چهارچوب یک «جنگ ترکیبی» تمام‌عیار تبدیل شده است. شبکه مضامین استخراج‌شده، گویای آن است که این جریان، از یک «الگوی ارتباطی راهبردی» برای پیشبرد اهداف ضدامنیتی و براندازانه بهره برده است.

در جریان این اغتشاشات، به دلیل فضای رعب و وحشتی که از سوی اغتشاش‌گران و گروه‌های همراه ایجاد شد، خوانندگان جرأت اجرای کنسرت، انتشار آلبوم جدید یا حتی به اشتراک‌گذاری فعالیت‌های روزمره خود را نداشتند، مگر آثاری که رویکرد اعتراضی داشتند و از اعتراض‌ها روایت می‌کردند. این موضوع نشان‌دهنده غلبه امر سیاسی بر هنر در این اغتشاشات است.

اگر هنر ناب و راستین باشد و از دل آمال و آرزوهای جامعه انسانی برخیزد، می‌تواند به ماندگاری مسئله و پایداری آن کمک کند و مسئله‌ای را که در قالب هنر تجلی یافته، ماندگار سازد. بااین‌حال، در این اغتشاشات، به دلیل عدم تحقق چنین شرایطی، موسیقی اعتراضی نتوانست به ماندگاری مسئله و تداوم اغتشاشات کمک کند. از سوی دیگر، قالب‌های زبانی برساخته شده، هرچند ممکن است از منظر زیباشناختی «ناب» تلقی نشوند، از نظر عمومی پسندیده یا از نظر ادبی فاخر نباشند، اما به دلیل انطباق زبانی با بطن اغتشاشات و بیان گزنده، هجوگونه و توهین‌آمیز، در کوتاه‌مدت به ماندگاری و تکثیر مسئله در میان کنشگران و حامیان اغتشاش کمک کرده‌اند. این زبان، با شکستن هنجارهای زبانی مسلط، خود بخشی از استراتژی مقابله نمادین و خلق هویت جمعی جدید در جامعه معترضین است. لذا درمجموع کارویژه‌های اصلی جریان شعر و موسیقی اعتراض در اغتشاشات ۱۴۰۱ را با تحلیل شبکه مضامین استخراج شده در سه ساحت می‌توان تبیین کرد:

۱. ساحت ارتباطات و بسیج جمعی: موسیقی اعتراضی با استفاده از «مهندسی گفتمان» و «قالب‌بندی رسانه‌ای»، پیام‌های پیچیده سیاسی را به شعارهایی تند و ساختارشکن تبدیل کرد. این امر منجر به «هم‌زمانی شناختی» در بین کنشگران و ایجاد یک «چهارچوب تفسیری» واحد علیه واقعیات جاری در جامعه و حکومت شده است. این فرایند، تمایزات قومی و طبقاتی را هدف هجمه قرار داده و موجی از «کنش جمعی هم‌افزا» را سازمان‌دهی نمود. همچنین، با ایجاد «پیوندهای فرامرزی» و هم‌نوایی با دیاسپورا، به افزایش «سرمایه نمادین» جریان معارض و «مشروعیت‌سازی بین‌المللی» برای آن مبادرت ورزیده است.

۲. ساحت جامعه‌شناسی و بازسازی هویت: این جریان با تمرکز بر محوریت «زن» به‌مثابه نماد مقاومت، درصدد برآمد تا با «بازتعریف اسطوره‌ها» و «بازمهندسی میدان نمادین»، مبادرت به «تخریب هویت مسلط» (اسلامی- ایرانی) و جایگزینی آن با یک «هویت آلترناتیو» سکولار نماید. این «روایت‌پردازی جدید»، تلاشی برای ایجاد یک «فراروایت» ضد حاکمیتی و هم‌سو با گفتمان‌های نهیلیستی- اومانیستی غربی بود.

۳. ساحت علوم سیاسی و مشروعیت‌زدایی: یافته‌ها نشان می‌دهد که در این جریان، از یک «الگوی دوگانه سیاه‌نمایی /امیدبخشی» استفاده شده است. از یک‌سو، با تمرکز بر «سیاه‌نمایی سیستماتیک» و تصویرسازی یک «وضعیت آنومیک»، اقدام به «مشروعیت‌زدایی از نظام سیاسی» شده است. از سوی دیگر، با نوید یک «آرمان‌شهر» مشروط به سقوط حاکمیت، کنش اعتراضی انرژی‌بخشی شده است. در این میان، «مشروعیت‌بخشی به خشونت» و «تقدس‌زدایی از نهادهای حاکمیتی» به‌وضوح در خدمت «رادیکالیزه کردن فضای عمومی» و تبدیل «نافرمانی مدنی» به کنش‌هایی غیر اصیل و ذاتاً پارادوکسیکال، مانند خشونت مشروع و خرابکاری شرافتمندانه، قرار گرفته است.

درمجموع، می‌توان ادعا کرد جریان هنر معارض در اغتشاشات ۱۴۰۱، با بهره‌گیری هجو بنیاد از موسیقی و با کاربست یک شبکه به هم تنیده از مضامین، در راستای ایجاد «گسست هویتی»، «مشروعیت‌زدایی از نظام» و نهایتاً «تغییر رژیم سیاسی» عمل نمود. این جریان، حلقه‌ای کلیدی از «جنگ نرم» دشمن بود که با هدف تأثیرگذاری بر «ساحت شناختی» جامعه و ایجاد تغییر در «پارادایم ذهنی» نسل z و نسل جوان طراحی شده بود.

پیشنهادها

مقابله با این پدیده نیازمند عبور از برخوردهای صرفاً امنیتی و اتخاذ یک «راهبرد فرهنگی-رسانه‌ای فعال» است. خلق «ضد روایت»های جذاب و هویت‌ساز در قالب‌های هنری متنوع که بتوانند در «نبرد روایت‌ها» پیروز میدان باشند، امری ضروری است. تمرکز بر «هنر متعهد» و «دیپلماسی فرهنگی تهاجمی» به‌عنوان ابزاری برای «صیانت از هژمونی فرهنگی»، باید در صدر اولویت‌های نهادهای متولی قرار گیرد. پژوهش‌های آتی نیز می‌توانند با تمرکز بر سایر رشته‌های هنری، درک جامع‌تری از ابعاد این «تهاجم نرم» فراهم کنند.

نویسندگان مقاله اعلام می‌دارند که در فرایند تهیه این اثر، از ابزار هوش مصنوعی DeepSeek صرفاً برای ویرایش زبانی و ترجمه چکیده استفاده شده است. کلیه محتوای تولیدی یا ویرایش‌شده با این ابزار را نویسندگان به دقت بازبینی و تأیید کرده و مسئولیت کامل صحت علمی، امانت‌داری و یکپارچگی محتوای نهایی، بر عهده نویسندگان مقاله است. این ابزار هیچ نقشی در تولید ایده‌ها، تحلیل داده‌ها یا نتیجه‌گیری نهایی مقاله نداشته است.

منابع

- پشتدار، علی‌محمد. (۱۳۸۹). چشم‌انداز آزادگی و ادب اعتراض در شعر فارسی. علوم ادبی، ۳ (۵)، ۱۵۳- ۱۶۲. https://doi.org/10.22091/JLS.2011.426
- پورسعید، فرزاد (۱۳۸۹). مفهوم شناسی گفتمان نرم و محیط راهبردی متأثر از آن. راهبرد دفاعی، ۸ (۲۸)، ۳۳-۶۰. https://www.sid.ir/paper/194364/fa
- حسین پور چافی، علی. (۱۳۹۰). جریان‌های شعری معاصر فارسی از کودتای (۱۳۲۰) تا انقلاب (۱۳۵۷). تهران: امیرکبیر.
- دهقانی فیروزآبادی، جلال (۱۳۹۰). فناوری‌های قدرت در جنگ نرم. مطالعات راهبردی، ۱۴ (۱)، ۵-۳۰. http://noo.rs/rxhxC
- راودراد، اعظم (۱۳۸۶). نظریه‌های جامعه‌شناسی هنر و ادبیات. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- شریعتی، سارا و مهدوی مزده، سعید (۱۳۹۹). بررسی جامعه‌شناختی زمینه‌های تحول موسیقی در ایران دهه ۵۰ شمسی، جامعه‌شناسی هنر و ادبیات، ۱۲ (۱)، ۹۱-۱۲۶.
https://doi.org/10.22059/jsal.2020.78614

- طاهری ماه زمینی، نجمه و بصیری، محمدصادق (۱۴۰۰). مقایسه و تحلیل مضامین اشعار اعتراض در ادبیات معاصر ایران، فصلنامه ادبیات پایداری، ۱۳ (۲۴)، ۱۱۱-۱۳۶.
https://doi.org/10.22103/JRL.2021.3006

- فرح‌بخش‌پور، حسین (۱۴۰۱). هنر اعتراضی فمینیستی در بستر نظریه. مطالعات هنرهای زیبا، (۹)، ۳-۱۱. https://artstudiessj.ut.ac.ir/article_91863.html

- قاضی‌زاده فرد، سید ضیاءالدین (۱۳۹۰). جنگ‌های اطلاعاتی ابزاری برای مقابله با جنگ نرم. در جنگ نرم در عرصه دفاع ملی. به کوشش محمود عسگری، تهران: دانشگاه امام صادق(ع).

- قربان زاده سوار، قربانعلی و ناطقی، هاشم (۱۳۹۲). جنگ نرم غرب و مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران، مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۰(۲۳)،۱۴۷-۱۶۶.
http://noo.rs/Iy02N

- محمدی، مینو، پارسا، سید احمد و شیری، قهرمان (۱۳۹۹). آرمان‌شهر سپهری، اعتراض خاموش به سیاست‌های عصر پهلوی دوم. متن پژوهی ادبی، (۲۴)، ۱۰۳-۱۲۶.
https://www.ensani.ir/fa/article/456459

- مرادیان، محسن (۱۳۹۰). جنگ نرم، پدافند نرم. در جنگ نرم در عرصه دفاع ملی، به کوشش محمود عسگری، تهران: دانشگاه امام صادق(ع).

- نائینی، علی‌محمد (۱۳۹۰). درآمدی بر جنگ نرم از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی. در جنگ نرم در عرصه دفاع ملی. به کوشش محمود عسگری، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).

- وحید زاده، محمدرضا (۱۴۰۰). شعر و اعتراض. تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی.